

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
สถานการณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย.....	1
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	6
ข้อกฎหมายอาญาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	10
สิทธิในทางแพ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์พ่อแม่และลูก.....	12
บทที่ 2 กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้สูงอายุ.....	15
สิทธิมนุษยชน.....	16
มติสหประชาชาติด้านผู้สูงอายุ.....	18
แผนปฏิบัติการของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (แผนมาเก๊าและแมดริด).....	20
หลัก 18 ประการขององค์การสหประชาชาติ.....	22
บทที่ 3 การดำเนินการคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย	24
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	24
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 ถึง 2564 ...	25
(ในส่วนผู้สูงอายุ)	
ปรัชญาผู้สูงอายุไทย.....	30
พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546	31
พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546	34
คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ	34
กรมกิจการผู้สูงอายุ.....	36
ภารกิจและโครงสร้างของกรมกิจการผู้สูงอายุ.....	37
กองทุนผู้สูงอายุ.....	40
ระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน	
การจัดทำรายงานสถานะการเงินและการบริการกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2548	42

ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่น ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ.....	43
ข้อกำหนดผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกันและ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคล จากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552	49
ข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2555 ..	51
ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พ.ศ. 2553	57
แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 ถึง 2564 ฉบับปรับปรุง ปี 2552..	59
บทที่ 4 สิทธิของผู้สูงอายุ.....	63
1. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านการ บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็ว แก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ.....	64
ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ที่จัดไว้ โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ พ.ศ. 2548 ...	65
ประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ที่จัดไว้ โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ พ.ศ. 2554 ...	65
ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงคมนาคม กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการ สนับสนุนแก่ผู้สูงอายุในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการแพทย์และการ สาธารณสุข รวมทั้งการขนส่งสาธารณะ	65

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุน ผู้สูงอายุในด้านการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษา และ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ด้านการประกอบอาชีพหรือฝึก อาชีพที่เหมาะสม.....	66
---	----

2. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้าน การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ... 66

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุน ผู้สูงอายุในด้านการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษา และ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ด้านการประกอบอาชีพหรือฝึก อาชีพที่เหมาะสม.....	66
---	----

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการส่งเสริมและการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ.....	67
--	----

3. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้าน การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม..... 68

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุน ผู้สูงอายุในด้านการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษา และ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ด้านการประกอบอาชีพหรือฝึก อาชีพที่เหมาะสม.....	68
---	----

ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการ คุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพและฝึก อาชีพที่เหมาะสม.....	68
---	----

4. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน..... 69

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน..... 69

5. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น..... 71

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในการบริการสาธารณะอื่น 71

กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548..... 73

ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง ให้นำหน่วยงานในสังกัดกระทรวงคมนาคม กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข รวมทั้งการขนส่งสาธารณะ พ.ศ. 2554..... 88

ประกาศคณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกกลาง เรื่อง การกำหนด (สำรอง) ที่นั่งสำหรับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร และผู้สูงอายุ บนรถโดยสารประจำทาง หมวด 1 และหมวด 4..... 88

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน การรักษาความสงบเรียบร้อย ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเขตรบบรรณไฟฟ้า พ.ศ. 2547 89

6. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้าน การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม 90

ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง ให้นำหน่วยงานในสังกัดกระทรวงคมนาคม
กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการ
สนับสนุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข
รวมทั้งการขนส่งสาธารณะ พ.ศ. 2554..... 90

คำสั่งฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย ที่ พ.5/ดล.1/1/2547 เรื่อง
ระเบียบการลดค่าโดยสารครึ่งราคาให้แก่ผู้โดยสารสูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป..... 91

ข้อบังคับการรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทยว่าด้วยการกำหนดอัตรา
ค่าโดยสาร วิธีการจัดเก็บค่าโดยสารและการกำหนดประเภทบุคคลที่ได้รับการ
ยกเว้นไม่ต้องชำระค่าโดยสารรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล พ.ศ. 2553 ..91

7. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้าน การยกเว้นค่าเช่าสถานที่ของรัฐ..... 91

ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง การยกเว้นค่าบริการ
เข้าอุทยานแห่งชาติให้แก่ผู้สูงอายุ..... 92

ประกาศองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เรื่อง การยกเว้นค่าบริการการเข้าเยี่ยมชม
สถานที่ท่องเที่ยวขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 92

ประกาศองค์การสวนพฤกษศาสตร์ เรื่อง ปรับอัตราค่าธรรมเนียมในการเข้าชมสวน..... 92

8. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้าน การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหา ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง..... 92

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนด
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุน
การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหา
ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำปรึกษา
ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว..... 92

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของสำนักงานอัยการสูงสุดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.....	96
--	----

9. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้าน การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการ แก้ไขปัญหาครอบครัว.....	96
--	----

ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง การให้คำแนะนำ ปรีกษาและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องในทางคดีสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556.....	96
---	----

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุน การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว.....	98
--	----

10. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้าน การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง	99
--	----

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุน การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่ม ให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง.....	99
--	----

ระเบียบว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558	100
--	-----

ระเบียบสำนักสวัสดิการสังคม ว่าด้วยการเข้ารับบริการในบ้านพักฉุกเฉิน พ.ศ. 2546.....	105
---	-----

11. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ในด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	106
---	-----

ระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงิน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552	106
--	-----

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ	
ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548.....	109
ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	
ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 (และฉบับที่แก้ไข).....	115
12. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน	
ในด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี	119
ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนด	
หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนการ	
สงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี พ.ศ. 2557.....	119
13. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน	
ในด้านการอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด.....	122
ประกาศคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรื่อง กำหนดสิทธิผู้สูงอายุตาม	
มาตรา 11(13) แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546	122
ประกาศกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ	
และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุน ผู้สูงอายุในการจัด	
บริการเพื่ออำนวยความสะดวกสถานที่ท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมกีฬาและ	
นันทนาการ	122
ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนด	
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การส่งเสริมและการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์	
ให้ผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงานของหน่วยงานที่จัดบริการตามพระราช	
บัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ให้ทราบเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง.....	123
ประกาศกระทรวงวัฒนธรรม เรื่อง การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกด้าน	
พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ และการจัดกิจกรรมด้าน	
ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม.....	124
ระเบียบสำนักสวัสดิการสังคม ว่าด้วยการเข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์	
คนชรา พ.ศ. 2547.....	124

กฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	128
สถานสงเคราะห์คนชรา.....	129
การบังคับใช้สิทธิเรียกร้องอื่นของผู้สูงอายุ	134
คำพิพากษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ	135
บทที่ 5 บ้านพักผู้สูงอายุ.....	137
สิ่งควรคำนึงถึงดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในสภาวะแวดล้อม	137
สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ	137
สภาวะแวดล้อมทางสังคม	138
สภาวะแวดล้อมด้านที่ตั้งและการบริการ.....	138
รูปแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในต่างประเทศ	139
มาตรฐานที่ 1 อาคารสถานที่.....	142
มาตรฐานที่ 2 ห้องพักอาศัย.....	143
มาตรฐานที่ 3 อนามัยสิ่งแวดล้อม.....	145
มาตรฐานที่ 4 ผู้ให้บริการ.....	146
มาตรฐานที่ 5 การจัดการ.....	147
มาตรฐานที่ 6 การบริการ.....	148
หลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.....	149
หลักสูตรอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.....	150
หลักสูตรพัฒนาฝีมือแรงงาน สาขาผู้ดูแลผู้สูงอายุ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน	152
บ้านพักผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น.....	153
บ้านพักผู้สูงอายุเอกชนในญี่ปุ่น.....	158

บทที่ 6 กฎหมายว่าการคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย.....	159
Act on Stabilization of Employment of Elderly Persons.....	160
Act on Social Welfare for the Elderly.....	162
Long – Term Care Insurance Act.....	166
The Maintenance and Welfare of Parents and Senior Citizens Act 2007 ของสาธารณรัฐอินเดีย.....	169

สารบัญตาราง

หลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.....	149
หลักสูตรอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุโดย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.....	150
หลักสูตรพัฒนาฝีมือแรงงาน สาขาผู้ดูแลผู้สูงอายุ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน	152

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖.....	172
ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ พ.ศ. ๒๕๕๓.....	182
พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๕๘.....	187

ประวัติผู้เขียน